

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
GOD. 66., BR. 4. – 5., 121. – 200., ZAGREB, listopad – prosinac 2019.

Hrvatski se jezik voli znanjem.

U SPOMEN

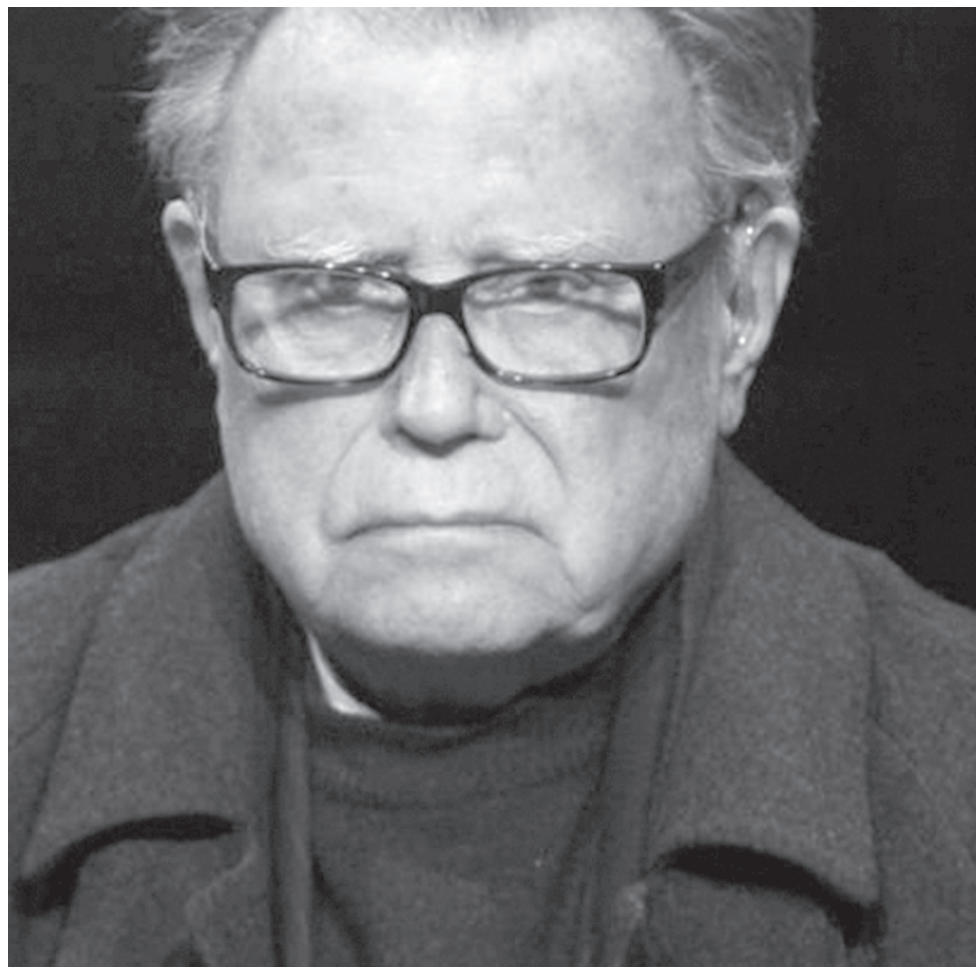
RADOSLAV KATIČIĆ

(Zagreb, 3. srpnja 1930. – Beč, 10. kolovoza 2019.)

Radoslav Katičić, veliki hrvatski filolog, jezikoslovac, indoeuropeist i književni povjesničar napustio je ovaj svijet 10. kolovoza 2019. Duboko je obilježio humanističku znanost i hrvatsku kulturu svojim znanstvenim, nastavnim i javnim radom od sredine 20. stoljeća do danas. On nije bio samo izuzetan znanstvenik i profesor u zagrebačkoj i hrvatskoj sredini, nego i u bečkoj, europskoj i svjetskoj. Doživio je i priznanja koja to pokazuju. Ne samo zagrebačko sveučilište, nego ni Sveučilište u Beču nema mnogo profesora čijim se članstvom diči čak sedam akademija znanosti: hrvatska, austrijska, norveška, bosansko-hercegovačka, kosovska, Academia Europea i Accademia Nazionale dei Lincei u Rimu.

Bio je sin pravnika Natka Katičića i nećak polonista Julija Benešića. Obojica su na nj utjecala od djetinjstva širinom naobrazbe i kulturnih interesa koji su sezali i preko europskih obzorja. Otac je imao u knjižnici i knjige o indijskoj kulturi i filozofiji, a ujak mu je poklonio Stenzlerov Sanskrit-Elementarbuch, iz kojega je sam naučio osnove sanskrta.

Oženio se je Grkinjom Ioannom Michailidou, s kojom je dobio troje djece: Natka, Doricu i Antigону. Od svojih je kćeri dobio i petoro unučadi: to su Anton i Ioanna te Niko, Jan i Kristina.

Klasičnu je gimnaziju završio 1949. u Zagrebu, gdje je 1954. na Filozofskom fakultetu diplomirao klasičnu filologiju, a 1959. doktorirao tezom *Pitanje jedinstva indoeuropske glagolske fleksije*. Radio je kao honorarni knjižničar u fakultetskom seminaru za klasičnu filologiju, 1958. postao asistentom na tada nepopunjenoj katedri za poredbenu indoeuropsku gramatiku, 1961. docentom indoeuropske i opće lingvistike i pročelnikom novoosnovanoga Odsjeka za opću lingvistiku i orijentalne studije, koje je u nas i utemeljio, 1966. izvanrednim i 1972. redovitim profesorom Filozofskoga fakulteta. Tu je utemeljio studije opće lingvistike i indologije. A od 1977. do umirovljenja 1998. radio je kao redoviti profesor slavenske filologije na Sveučilištu u Beču. Poslije toga postao je profesor emeritus u Beču. I po odlasku u Beč nastavio je objavljivati djela i poučavati i u Hrvatskoj. Bitno je pridonio razvoju

studija kroatologije na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, za koje je izradio i program doktorskoga studija.

Usavršivao se u klasičnoj filologiji 1956. – 1957. u Ateni. Kao stipendist Humboldtove zaklade, 1960. – 1961. usavršivao se u indoeuropeistici i indologiji u Tübingenu, gdje je slušao prof. Paula Thiemea, a 1968. – 1969. u Bonnu, gdje je napisao svoju Staru indijsku književnost kao priručnik za studij indologije u osnivanju. Kao jezikoslovac, osobito je zaslužan, uz Bulcsúa Lászlóa, za rad Zagrebačkoga lingvističkoga kruga i promicanje strukturalne lingvistike i drugih modernih metoda u nas.

Auktor je dvadesetak knjiga i četriristotinjak rasprava, članaka, ogleđa, knjižnih ocjena i drugih prinosa iz općega i poredbenoga jezikoslovlja, iz povijesti književnosti, grčke, indijske i posebno hrvatske, i iz niza područja koji bi on najčešće nazivao jednostavno filologijom.

Baveći se istraživački klasičnom i byzantijskom grčkom filologijom, osobito područjima koja se odnose na hrvatsku filologiju i paleobalkanistiku te služeći se opsežnom filološkom, arheološkom i povijesnom literaturom, u raspravama objavljenima ponajviše u Godišnjaku Centra za balkanološka ispitivanja ANUBiH (1965., 1968., 1970., 1972. – 1973., 1976., 1980., 1988. – 1989.; skupljene su u knjizi *Illyricum mythologicum*, 1995.), obrađuje vijesti o Balkanskom poluotoku u antičkim pisaca, navodi, prevodi i tumači vrela i predaje, od kojih neke potječu iz mykēnskoga doba.

Raspravljajući o predgrčkim jezicima na tlu kasnije helenske kulture, u knjizi *The Ancient Languages of the Balkans* (1976.) drži da je u proučavanju grčkoga jezika nezaobilazno sagledavanje njegova odnosa prema predgrčkomu lingvističkomu sloju u egejskome području, što tvrdi i za albanski, hrvatski i srpski prema illyrskom, za bugarski prema thračkomu te za rumunjski prema dačkomu. Također objavljuje podatke o starim balkanskim jezicima i njihovu povijesnom i jezičnom kontekstu: o makedonskome i o jezicima Paionaca i Epeiraca te o thračkom i illyrskom jezičnom sklopu. Raščlanjujući pak illyrsku antroponimiju, razlikuje sjevernojadranski tip (venetsko-histarsko-liburnski), delmato-panonski i pravi illyrski na jugu te područje keltske antroponimije na sjeverozapadu.

U nizu *Povijest svjetske književnosti* (2. knj.; Zagreb, 1977.) napisao je poglavlje Bizantska književnost, obradivši razdoblje grčke poslijeklasične književnosti od prijevoda Biblije, Septuaginte i Evandelja te od crkvenih otaca do grčkih učenjaka u humanističkoj Italiji nakon pada Carigrada.

U opsežnome djelu *Stara indijska književnost* (1973.) obuhvaća vedsku, sanskrtsku epsku i buddhističku književnost na pāliju i na sanskrtu, đinističku književnost na praktima i na sanskrtu te sanskrtsku klasičnu i stručnu književnost, a u razmatranju povijesti europske indologije i indoeuropeistike posebnu pozornost posvećuje hrvatskomu sudioništvu, počev od I. F. Vesdina i njegove prve europske sanskrtske gramatike 1790. Izvrstan bibliografski izbor iz stručne literature prati svako poglavlje. Time je dao jedan od temeljnih priručnika za studij indologije, a istodobno i velik prinos poznavanju indijske književnosti u hrvatskoj znanosti i kulturi.

Istraživanja iz indoeuropeistike i poredbenoga jezikoslovlja, započeta u doktorskoj tezi, nastavlja u knjizi *A Contribution to the General Theory of Comparative Linguistics* (1970.), u kojoj, primjenjujući nove teorijske modele na poredbeno jezikoslovlje, oblikuje teoriju jezične raznolikosti. Odredivši srodnost kao ograničenje raznolikosti, ustvrdio je da ona može biti tipološka, genetska i kontaktna te da postoji posve određen suodnos između ustroja povijesti jezika i ustroja po kojem se jezik ponaša kao sustav (propis, kod). Raspravlja o tome kako je jezična mijena ireverzibilni proces jer dovodi redovito do stapanja različitih fonema i time određuje smjer jezičnoga vremena. Da nema drugih jezičnih procesa, ona bi sama ugrozila priopćivost poruka jezikom. Njegova je strukturalistička teorijska obrada dijakronijske lingvistike i povezivanje sa sinkronijskim proučavanjem jezika kao ishoda ustroja povijesti bitan jezičnoteorijski prinos.

Izravno se suvremenim lingvističkim teorijama i njihovim pojmovima bavi u sveučilišnom udžbeniku namijenjenome studentima opće lingvistike *Osnovni pojmovi suvremene lingvističke teorije* (1967.), gdje raspravlja o mjestu lingvistike među znanostima i tumači pojmove glavnih strukturalističkih škola, artikulaciju jezika, oprjeke taksonomske i generativne lingvistike, komplementarnost gramatike i rječnika, dubinski i površinski ustroj te daje uzorke za opis jezika i leksika.

U zbirci studija i članaka *Jezikoslovni ogleđi* (1971.) bavi se pojmovljem strukturalističkoga jezikoslovlja, normativnom naravi jezika, sintaksom, jezičnim razvojem i oblicima jezične srodnosti, tezom o zajedničkoj prošlosti Indijaca i Slavena u svjetlu jezika te jezikom u književnosti, polemizira sa shvaćanjem M. Riffaterrea da neprekazivost stilema karakterizira umjetnost riječi, odnosno, lijepu književnost. Njegova stajališta o bitnoj razlici između obične obavijesti, koja nešto priopćuje u izvanjskom svijetu, i književne obavijesti, koja dočarava unutarnji svijet djela (*Nastava književnosti u školama drugog stupnja*, Zagreb, 1966.; *Umjetnost riječi*, 1968., 1970.) izazvala su plodnu polemiku s profesorom Škrebom i znatno odjeknula u hrvatskoj znanosti o književnosti unoseći u nju nove vidike.

U zbirci *Novi jezikoslovni ogleđi* (1986.) jasno izriče sumnju u strukturalističku pretpostavku o jednoznačnom preslikavanju jednoga jezičnoga sustava (lingvistički pojam) u jednu jezičnu sposobnost (psihološka činjenica) u pripadnikā jedne jezične zajednice (društvena činjenica), ističući da živi i pravi govornici u povijesnim zajednicama najčešće moraju birati među više jezičnih sustava; „izvorni govornik“ nije više jednoznačan idealni konstrukt, a jezična se zajednica nalazi pred izborom između više jezičnih znakovnih sustava. Time je filološkim realizmom otklonio lingvističku apstrakciju, koja je neprimjetno osiromašivala i lingvističko shvaćanje jezika. Pišući pak o identitetu jezika, razlikuje opisni ili tipološki identitet te povijesni ili rodoslovni i vrijednosni ili kulturni, držeći da njihov odnos nije jednoznačan; istomu rodoslovnomu identitetu mogu odgovarati različiti tipološki i vrijednosni identiteti, a jednomu vrijednosnomu različiti rodoslovni identiteti. Jezici koji se razlikuju i u jednome od tih kriterija identiteta, različiti su jezici. To

je jasan racionalni model koji, pored uže lingvističkih, uvodi i zanemareni filološki kriterij identiteta jezika (vrijednosni/kulturni) pa se njime vrlo prirodno odgovara na pitanje o identitetu jezika poput hrvatskoga, koji imaju srodne i slične jezike u susjedstvu. U skupini ogleđa o književnom jeziku govori o purizmu kao kulturnom opredjeljenju i njegovu odnosu prema jezičnoj kulturi te o samoj jezičnoj kulturi, pri čem jezičnu normu ograničava na pravopis i osnovna gramatička područja; jezična norma određuje što je u standardnom jeziku neutralno, a jezična se kultura sastoji od poznavanja jezika i svega što u njem nije neutralno. Navezujući se na prinose D. Brozovića i Z. Vincea, u studijama o postanku suvremenoga jezičnoga standarda hrvatskoga i srpskoga ističe da hrvatska novoštokavska standardizacija počinje u XVIII. st. na području od Dalmacije do Slavonije te se, nastavljajući se s ilircima, naposljetku stilizira s hrvatskim vukovcima na prijelazu iz XIX. u XX. st. Drži da je V. Stefanović Karadžić radikalni ograničavatelj hrvatske književne osnove standarda te da u proučavanje stilističkih i kulturnih vrijednosti, koje su se polarizirale u varijantama dvaju (triju-četiriju) književnih jezika treba uključiti i latinsku, staroslavensku (i stariju) književnost u Hrvata, arapsko, perzijsko i tursko književno stvaralaštvo muslimanskih Bošnjaka te staroslavensku i rusku književnost u Srba i Crnogoraca. Među sintaktičkim studijama ističu se one o kategoriji gotovosti u glagolskim oblicima i o četirima vrstama pogodbenih rečenica u hrvatskom jeziku (realne, potencijalne, irealne i eventualne); slijede studije o teoriji prevođenja, opsegu povijesti jezika, određenju književnoga djela kao jezične umjetnine itd.

U Gramatici Bartola Kašića (Rad JAZU, 1981., knj. 388.) raspravlja o mogućim uzorima, E. Álvaresu, A. Manuziju i J. Gretscheru te pokazuje kako se ta gramatika temelji i na čakavskom i na štokavskom narječju te kako je Kašić zacrtao pristup opisu hrvatskoga jezika određivši bitna načela za njegovo normiranje. O jeziku Kašićeva prijevoda Biblije govori u izdanju *Biblia sacra* (II/2. Paderborn—München—Beč—Zürich, 2000.). Objavio je i knjižicu *Učitelji s Visovca* (Lepuri, 2002.) i raspravu *Hrvatski jezični standard* (Zagreb, 2004.).

U *Sintaksi hrvatskoga književnog jezika* (1986.), koju je dobio zadatak napisati od Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, ostajući pri strogoj pojmovnoj analizi i verbalnoj formalizaciji cjelovite jezikoslovne intuicije u ustroj jezika, uspio je proizvesti cjelovitu generativnu i pretvorbenu skladnju hrvatskoga jezika. Temeljeći korpus na kojem je opisan sintaktički sustav hrvatskoga jezika na odabranim tekstovima iz hrvatske književnosti, humanističkih znanosti i novinstva, uključio je i novoštokavske pisce XVIII. st. poput A. Kačića Miošića i M. A. Relkovića i obuhvatio znatno više novijih hrvatskih autora nego prethodne gramatike. Određujući sintaksu u užem smislu kao skladnju rečenice, rečenice razglobljuje prema obavijesnomu (informacijskomu), sadržajnomu (semantičkomu) i gramatičkomu (sintaktičkomu) ustroju. Ne smatra sintaktički, gramatički ustroj rečenica univerzalnim (za razliku od Chomskoga), nego drži da je obavijesni ustroj možda najbliži univerzalnoj logičkoj formi sudova, sadržajni univerzalnoj semantičkoj formi je-

zičnih izričaja, a gramatički posebnomu ustroju rečenice u pojedinom jeziku. U sustavnoj gradnji viših katova sintaktičkih ustroja izvedenih preoblikama, svakim sljedećim razredom preobličenih gramatičkih ustroja (nesložene rečenice, diskurs, složene rečenice, složene rečenice s nerečeničnim preoblikama) postaje rečenična zgrada za kat preoblika viša od prethodne. Tu Sintaksu odlikuje stroga cjelovita dedukcija sustava s jedne strane, a izbor korpusa s druge. Radi se o djelu koje je do tada nedosegnut domet sustavnoga teorijskoga uvida u sustav hrvatskoga jezika i koje je zavrijedilo da bude prijelomno u hrvatskom jezikoslovlju, ako mu se nađu dorasli nastavljači. Ono je i izuzetan domet u međunarodnoj lingvistici, posebno u generativnoj i transformacijskoj sintaksi. Zbog jasne utemeljenosti Sintakse u hrvatskome književnom korpusu i zbog dosljedna izvođenja sustava iz toga temelja, ta je Sintaksa svojom dokaznom snagom ugrozila mit o jedinstvu srpskohrvatskoga jezika pa se odmah u srpskoj akademskoj zajednici pokrenula hajka na nju, a njoj su se pridružili i neki hrvatski jezikoslovci. Ta je hajka tek nakon više od godine i pol dana zaustavljena studijama nekoliko hrvatskih jezikoslovaca o Katičićevoj Sintaksi u posebnome broju časopisa *Jezika* (1988., god. 36., br. 1. – 2.).

Potom je Katičić u više radova namijenjenih međunarodnoj znanstvenoj javnosti tematizirao odnos hrvatskoga, srpskoga i bošnjačkoga književnoga jezika i neovisnosti hrvatskoga o srpskome (*Das jugoslawische Desaster*, Wiesbaden, 1995.; *Slavia*, Prag, 1995.; *Undoing and Redoing Corpus Planning*, Berlin—New York, 1997.).

Među njegovim kroatističkim književnopovijesnim radovima izdvajaju se filološke studije o najranijem srednjovjekovlju – Uz početke hrvatskih početaka (1993.) i *Na ishodištu* (1994.) – i o kasnijim razdobljima hrvatske književnosti *Na kroatističkim raskrižjima* (1999.), gdje su obuhvaćene teme o hrvatskoj književnosti i njezinoj povijesti u rasponu od pitanja o etnogenezi Hrvata sve do pisaca XX. st. Ti su članci i rasprave nastali za potrebe studenata kroatologije na Hrvatskim studijima. Bio je i suautor (sa S. P. Novakom) knjige *Dva tisućljeća pismene kulture na tlu Hrvatske* (1987.).

Posebno se ističe, kao sinteza svih istraživanja književnosti ranoga srednjovjekovlja, djelo *Literatur- und Geistesgeschichte des kroatischen Frühmittelalters* (izdano u Austrijskoj akademiji znanosti u Beču, za koju je i napisano, i to godinu nakon izdanja hrvatske preradbe, 1999.), koje je na hrvatskom objavljeno kao sveučilišni udžbenik pod naslovom *Litterarum studia* (1998.; nagrada MH za znanost 1999.). Tu je na temelju izvrsna poznavanja izvora na svim jezicima na kojima se mogu naći (latinskome, grčkome, staroslovljenskom itd.) i na temelju nepregledne, ali većinom fragmentarne, sekundarne literature iz niza disciplina filoloških, arheoloških, povijesnih i drugih, Katičić dao divovsku sustavnu sliku hrvatske kulture i književnosti i njihovih temelja i kulturoloških pretpostavaka, sažeto od pretpovijesti, a iscrpno od kasne antike, prikazavši materijalni okvir ranosrednjovjekovne kulture te sve oblike ranosrednjovjekovne hrvatske pismenosti i književnosti, kulture knjige i duhovne

kulture sve do XII. st. Samo to djelo bilo bi dostatno da ga uvrsti u velikane hrvatske znanosti i međunarodne medievistike.

Katičić je istraživao i pretpovijesnu kulturu Hrvata i Slavena te objavio priloge na području rekonstrukcije formula praslavenske i balto-slavenske vjerske i pravne usmene predaje (Wiener slavistisches Jahrbuch, 1987. – 1994., 1996., 1998., 2001.; *Studia ethnologica*, 1989., 1991.). Nastavljajući se na radove V. V. Ivanova i V. N. Toporova, uspio je rekonstruirati elemente balto-slavenske pretkršćanske religije i mitova, bitne za razumijevanje duhovne baštine koju su Slaveni, i posebice Hrvati, odnosno Hrvatima nazvani Slaveni i poslavenjeni Hrvati, donijeli pri doseobi u svoju sadašnju domovinu te ju na mnogo mjesta upisali i u njezine toponime, oronime i hidronime. Među rezultatima se ističe rekonstrukcija formula iz mitova o sukobu Peruna i Velesa, o svetoj svadbi Perunova sina i kćeri te o odnosu vrhovnoga boga i njegove žene, velike božice (*Die Hauswirtin am Tor*, 2003.). Od 2008. počeo je rezultate tih svojih istraživanja objavljivati i za hrvatsku znanstvenu i kulturnu javnost na hrvatskome. To je urodilo velikim petoknjižjem: knjiga *Božanski boj* izašla je 2008., *Zeleni lug* 2010., *Gazdarica na vratima* 2011., a *Vilinska vrata* 2014., dok se je peta, sintetički pregled i interpretacija rezultata, *Naša stara vjera*, pojavila 2017. – za nju je Radoslav Katičić, već teško bolestan, trebao već i pomoć sina Natka pri zapisivanju – i ona je zaokružila taj veliki opus. On predstavlja danas vjerojatno najveću sintezu znanja i plodova istraživanja praslavenske i balto-slavenske pretkršćanske sakralne književnosti i kulture u svjetskoj slavistici i indoeuropeistici.

Taj slavistički i balto-slavistički filološko-mitološki opus utvrđuje na svoj način i bitno novu slavistiku pored tradicionalne, osnovane na paleoslavistici, staroslovjenskome i njegovim nacionalnim redakcijama, kakvu su utemeljili Franc Miklošič i Vatroslav Jagić u 19. stoljeću. Ta nova slavistika ne odbacuje ništa od one klasične utemeljene na najstarijem slavenskome jeziku pisane riječi, ali ju dopunjuje novim neizmjerljivo velikim područjem istraživanja slavenske kulture kakva je posvjedočena na narodnim idiomima i jezicima svih slavenskih naroda u usmenoj književnosti, a seže u još dublju pretpismenu prošlost, kulturu i jezik. Nju je na zasadama Ivanova i Toporova od 1960-ih godina, razradio, počev od 1980-ih, Radoslav Katičić u još širem opsegu i otvorio mnoge posve nove vidike. Tim je zamašnim novim pristupom naišao i na protivljenja u tradicionalnoj slavistici i trebat će proći neko vrijeme da se vidi koliki su se tu novi vidici otvorili.

Ipak, već sada taj je rad Radoslava Katičića, uz neka protivljenja, naišao i na živ odjek u našoj sredini u krugovima filologa, ali i izvrsnih etnologa predvođenih profesorom Vitomirom Belajem i niza arheologa (Vladimir Sokol, Juraj Belaj) te nekih povjesničara umjetnosti i kulture (Vladimir Gvozdanović/Goss).

Kada se je pojavio prvi dah Hrvatskoga proljeća 1967., odrazio se je i na jezikoslovlje i hrvatski jezik i doveo do donošenja Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika u krugu pri Matici hrvatskoj, u kojem je sudjelovao i Radoslav Katičić, vlastoručno zapisujući tekst koji se je dogovarao. Tako je nastao

dokument koji označuje prijelom u modernoj hrvatskoj jezičnopolitičkoj povijesti, na kojoj se je simptomatično očitavao stupanj slobode u političkoj povijesti. Deklaracija se vraća na gledišta Krstića i Guberine iz razdoblja Banovine Hrvatske.

Kada je u samostalnoj Hrvatskoj, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa osnovalo kao svoje savjetodavno tijelo Vijeće za normu hrvatskoga standardnog jezika, 2005. godine ministar Dragan Primorac imenovao je akademika Radoslava Katičića predsjednikom Vijeća, a ostali su članovi bili birani kao predstavnici svih onih ustanova u Hrvatskoj koje se relevantno bave hrvatskim jezikom. Vijeće je mjerodavno raspravljalo o svim temeljnim pitanjima hrvatskoga književnog jezika, o njegovu odnosu prema narječjima, o njegovu odnosu prema književnoj baštini – jer su oba bila poremećena jezičnom politikom u prethodnome stoljeću – o odnosu prema drugim jezicima, o naravi norme, o funkcionalnim stilovima i o razvoju nazivlja, a povremeno i o aktualnim, još otvorenim pitanjima hrvatske gramatike i pravopisa. Sva su izlaganja predsjednika, rasprave na sjednicama i zaključci bili objavljeni na mrežnim stranicama Vijeća. A nakon što je ministar Željko Jovanović 8. svibnja 2012. ukinuo Vijeće bez razgovora ili obrazloženja, a kamoli zahvale, objavljeni su i u posebnome broju časopisa *Jezika* (god. 60., posebno izdanje, travanj 2013.). Riječima samoga Katičića „Opet se politika grubo dohvatila hrvatskoga standardnog jezika...“ (*Hrvatski jezik*, 2013., str. 241. – 242.).

U svim je svojim radovima Radoslav Katičić dolazio do najvećih i najpouzdanijih rezultata upravo zahvaljujući širini svojih znanja, širini područja kojima je ovladao, multidisciplinarnomu pristupu, kao i snazi prosudaba i oštroumnosti kojom je umio prosuđivati pitanja kojima se bavio. Sva su se njegova znanja tako našla upregnuta i u posljednju njegovu jezikoslovnu i jezičnopovijesnu knjigu *Hrvatski jezik* (2013.). To je sažeta, stilom popularna, ali znanjem vrhunska znanstvena sinteza povijesti hrvatskoga jezika, kojom je on i najbolje definiran kao poseban književni ili standardni jezik. Kao i u svojoj novoj slavistici, i u ovoj novoj kroatistici spojio je Katičić perspektive književnoga jezika utemeljenoga na staroslovenskoj pismenoj kulturi (u glagoljaštvu), koja ima dio korijena i u grčkoj (byzantijskoj) kulturi, dakle „slovenskoga jezika“, i jezika isprva usmene književnosti u svoj mnogostrukosti svojega narječnoga i dijalektalnoga izričaja, koji je onda podao svoje narječne stilizacije – čakavsku, kajkavsku i štokavsku – književnomu „hrvatskomu jeziku“, te jezika kojemu je latinski bio civilizacijski uzor, na kakvu su se razvili svi novi zapadnoeuropski jezici, pa tako i hrvatski, i koji se je iz te, u biti humanističke, perspektive nazivao još i „lingua illyrica“. Promatrajući te suodnose perspektiva kroz povijest jezika, Katičić je u toj knjizi dao najbolji dokaz posebnosti i vlastitosti hrvatskoga jezika jer takav „genetski kod“ nema nijedan drugi jezik na svijetu. I kao takav, on treba biti i u budućnosti, kao što je bio tijekom povijesti, u službi izrazivanja svih sadržaja suvremene nacionalne i međunarodne, europske i svjetske, civilizacije u okviru hrvatske kulture, komunikacijski omogućujući njen stalan razvoj.

Radoslav Katičić bio je profesor koji je oduševljavao dobre studente, iznosio im je neprestano veliko bogatstvo istančanih obavijesti iz riznice svojega znanja i tumačio najteže teme s tolikom jasnoćom razumijevanja da je to izgledalo kao da im svugdje kroz neprobojni gustiš prašume činjenica otvara putove kojima se može lako prolaziti i dolaziti do najdaljih i najširih vidika. Takav dojam mogu steći i pažljivi čitatelji njegovih djela, od kojih svako donosi bogate, originalne, a često i iznimno znatne prinose znanosti. A takav je bio i učinak živih razgovora s njime o zahtjevnim temama na sve one koji su ga imali priliku i s te strane upoznati. Sustručnjaci su ga visoko cijenili i prepoznavali njegovu izuzetnost, a on svoja mišljenja nikada nije nametao, nego ih je uvijek temeljito obrazlagao. Širina njegove naobrazbe, temeljitost znanstvenoga rada, oštromnost razumijevanja i neumornost u radu stvorili su jedan od najznatnijih opusa u humanističkim znanostima u Hrvatskoj, koji je istodobno izuzetan i u međunarodnoj znanosti, za koju je i izravno pisao znatan dio svojih radova.¹ Njegovi prinosi znanostima kojima se bavio, kao i hrvatskoj kulturi za koju je živio, imaju neprolaznu vrijednost. Sretna je Hrvatska da je imala takva znanstvenika i takva čovjeka, i da ga je mogla svijetu dati!

Mislav Ježić

---

¹ Napomena Uredništva: bibliografija radova R. Katičića do 2000. godine nalazi se na njegovoj stranici HAZU http://info.hazu.hr/hr/clanovi_akademije/osobne_stranice/radoslav_katicic/radoslav_katicic_biografija/

U SPOMEN

VLADIMIR HORVAT

(1935. – 2019.)

Zagrebu je 14. rujna 2019. preminuo sveučilišni profesor, filolog, povjesničar i publicist isusovac o. Vladimir Horvat, jedan od najboljih poznavatelja života i djela Bartula Kašića,¹ autora prve hrvatske slovnice i prevoditelja cjelovitoga Svetoga pisma.

Rođen je 21. ožujka 1935. u međimurskoj Donjoj Dubravi. Otac mu je bio crkveni orguljaš i hrvatski domoljub, pa su mađarski fašisti po okupaciji Međimurja 1941.

---

¹ Ovdje se rabi inačica Kašićeva imena *Bartul* prema liku kojim se sam Kašić potpisivao kad je pisao hrvatski: *Bartuo*.